

A jövő olvasó népéért

Gyermekkönyvtárak ma és holnap

Embermagasságú nyírfácska hajlong a tavaszi szélben, a József Attila-lakótelep egyik egyemeletes, csupa üveg épülete előtt.

— Akkor ültettük, amikor 1965 februárjában megnyílt a könyvtárunk. Szépen fejlődött azóta, ugye?

Akár a fűcskára, akár a gondjára bízott intézményre érti ezt Rostás Jenőné, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 15. számú gyermekkönyvtárának vezetője, mindenképpen igennel kell válaszolni.

Négyezer kötettel kezdtek: ma 14 ezer van, ebből 1200 a helyben olvasókat kiszolgáló lexikon, szótár, ismeretterjesztő album és egyéb kézikönyv. A *telepen lakó, általános iskolás korú gyermekek kétharmada a könyvtár rendszeres látogatója*. Egy beiratkozott olvasóra 9,16 kötet jut; az egy főre jutó évi könyveszerzési keret — a könyvtár vonzáskörébe tartozó, 6–14 éves korúakat számítva — 18,12 forint; a 125 négyzetméteres alapterület megfelelő helyet biztosít könyveknek, olvasóknak egyaránt.

Fehér foltok

Ennyi elég is a számokból: valamennyi mutató lényegesen jobb az országos átlagnál, egyik-másik annak többszöröse. S az intézmény munkájának minőségét jellemzi, hogy a *kikölcsönzött könyvek egyharmada ismeretterjesztő mű*. A napos, virággal teli, barátságos könyvtárhelyiség szinte hetente színtere a legkülönbözőbb, szórakoztatva nevelő foglalkozásoknak. A lakótelepnek mind a négy általános iskolájával rendszeres kapcsolatot tart. S ami talán a legfontosabb: *látogatói szombat délután és vasárnap délelőtt is nyitva találják*.

Méltán nyerte tehát el a Ferencváros új lakónegyedének ez a gyermekkönyvtára a közelmúltban a megtisztelő „*Kiváló könyvtár*” címet. S nem kisebbítheti érdemét az a sajátos tény sem, hogy a felszabadulásunk 25. évfordulójára a Művelődésügyi Minisztérium és más szervek által meghirdetett pályázaton alig akadt versenytársa: az egész országból mindössze négy hasonló profilú könyvtár nevezett be. *A többi a verseny szabta feltételeknek eleve nem is felelt volna meg.*

Mi tagadás: gyengén állunk a gyermekkönyvtári hálózattal. Olyan városok tanulóinak, mint például Hódmezővásárhely vagy Kiskunhalas, egyszerűen nincs hová fordulniuk könyvért; ahol pedig működik könyvtár, ott állandó helygondokkal küszködnek. S legsúlyosabb a helyzet éppen a főváros sűrűn lakott belső vagy munkáslakta peremkerületeiben.

Hátrányos helyzetűek — előnyben

A legfiatalabb közönséget, a jövő „olvasó népét” könyvvel ellátó intézmények jelentőségét pedig aligha kell bizonygatni. Az egész közművelődési könyvtárhálózat olvasóinak 45 százaléka — községekben több mint fele — 6–14 éves gyermek. E korosztályok, különösen a felső tagozatosok olvasásszomjára érdemes odafigyelni.

Érdemes és kell már azért is, mert a *gyermekkönyvtárak igen sokat tehetnek, és tesznek is, a hátrányos helyzetű tanulóért*. Kínálatukkal — s nem utolsósorban programjukba iktatott, szakszerűen vezetett, vonzó foglalkozásaikkal — sok tízezer tanuló életében pótolják azt, amit a szülői ház, az otthoni környezet nem nyújt nekik. Külön gonddal, külön módszerekkel foglalkoznak az ilyen fiatalokkal a gyermekkönyvtárak munkatársai; megtanítják őket arra, hogyan kell a könyvet tanulmányaikhoz felhasználni — s az *iskolai követelményeken túl is kibontakoztatják képességeiket a további önművelésre*. A régebben oly sokszor hallott szülői feddés: „Már megint olvasol? Inkább tanulnál!” — mindinkább anakronisztikussá válik. A kisdíák, aki a latin mondással élve „nem az iskolának, hanem az életnek” akar tanulni, *tankönyvei mellett egyéb könyvekből is meríti tudását a világról*.

Nem külön asztal!

Több, tágasabb, jobban felszerelt, vonzóbban berendezett gyermekkönyvtár kellene tehát országszerte. A megoldás útja — mint azt a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársaival beszélgetve megtudtuk — szinte magától kínálkozik. Ma még két „külön asztalt” jelentenek egyfelől a közművelődési könyvtárak gyermekrészei és önálló gyermekkönyvtárai, másfelől az iskolák ifjúsági könyvtárai. Sőt, ez utóbbiak jóformán csak papíron léteznek: kötetek hely híján vagy folyosói szekrényekben zsúfolódnak össze, vagy a tanári szobába zárva őrzik őket, lakat alatt. Semmiképpen

nincs meg a *szabad böngészés, válogatás lehetősége*, ami annyira vonzza a gyermekkönyvtárak látogatóit.

A kiút tehát: az *együttműködés*, a közoktatásra és a közművelődésre szánt összegek ésszerű elosztása, felhasználása. Jó példáit találjuk már a városi és az iskolai könyvtárak közeledésének Miskolcon, Egerben, Szolmonon és másutt. A legutóbbi országos könyvtárügyi konferencia által jóváhagyott irányelvek is a *gyermekkönyvtári és az iskolai könyvtári szolgálat harmonikus, egymást kiegészítő fejlődését szorgalmazzák*. Ezek szerint — a települések sajátosságainak, az iskolák jellegének megfelelően — kívánatos az iskolai és a gyermekkönyvtári funkciókat egyaránt ellátó intézmények létrehozása. E modell alapján olyan falvakban, ahol csak kis létszámú, jórészt még osztatlan iskolák működnek, a községi könyvtár látná el a gyermekeket is könyvvel. Nagyobb helységeken pedig az iskola vagy a községi könyvtár gondoskodik-e a gyermekolvasókról. Nyolcezer lakoson felüli településeken pedig a helyi közművelődési könyvtár hozna létre vagy önálló gyermekkönyvtárat, vagy külön gyermekrészt, a távolabbi iskolákba kihelyezett fiókokkal.

A helyi tanácsok, a népművelők és a pedagógusok együttműködésén múlik, mennyire valósulnak meg ezek az irányelvek a gyakorlatban. Tény, hogy ez a *megoldás biztosíthatná a lehető leggazdaságosabban a gyermekek megfelelő könyvtári ellátását*, a jövő olvasó népének érdekében. Így lesz majd az országnak nem egyetlen, hanem nagyon sok „*Kiváló*” gyermekkönyvtára. *Még ha kisbetűsen s idézőjel nélkül is.*

G. Szabó László